

- Dinkler, Erich, „Prädestination bei Paulus. Exegetische Bemerkungen zum Römerbrief.“ In *Festschrift für Günther Dehn*. szerk. W. Schneemelcher. 241-269. Neukirchen: Moers, 1957.
- Hübner, Hans, „Prädestination III. Neues Testament.“ In: *TRE* 27, 105-110.
- Ioannis Calvini Commentarius in Epistolam Pauli ad Romanos*, szerk. T. H. L. Parker. Genf: Librairie Droz, 1999.
- Kálvin János, *Institúció. A keresztyén vallás rendszere*, ford. Buzogány Dezső. Budapest: Kálvin, 2014.
- Kálvin János, *A Római Levél magyarázata*, ford. Rábold Gusztáv, átdolgozta Nagy Barna. Budapest: Református Konvent, 1954.
- McGrath, Alistair E., *Kálvin. A nyugati kultúra formálódása*. Budapest: Osiris, 1996.
- Schelkle, Karl H., *Paulus, Lehrer der Väter*. Düsseldorf: Patmos, 1956.

Fabiny T. Literálisan vagy figuratívan? Morus Tamás és John Frith úrvacsora-vitájának (1532–1533) hermeneutikai alapjai, in: Zsengellér József, Kodácsy Tamás, Ablonczy Tamás (szerk.), *Felelet a Mondolatra. Tanulmányok a 60 éves Bogárdi Szabó István tiszteletére*, Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2016, 137–156.

LITERÁLISAN VAGY FIGURATÍVAN?

MORUS TAMÁS ÉS JOHN FRITH ÚRVACSORA-VITÁJÁNAK
(1532-1533) HERMENEUTIKAI ALAPJAI¹

FABINY TIBOR

BEVEZETŐ

Néhány évvel elfogatása és mártírhalála² előtt az angol bibliafordító, William Tyndale (1494-1536) két megrázó erejű levélben buzdítja, s egyúttal a mártíriumra is felkészíti a nézeteiért a Towerbe zárt munkatársát, John Firtht (1503-1533), a korai reformáció talán legtehetségesebb alakját. Az idősebb és tapasztaltabb hittestvér az úrvacsora vitatott kérdése kapcsán a tartózkodást tekintni bölcs magatartásnak, annál is inkább, mert legtanultabb társuk, a Wittenbergben Luther mellett is forgoló Dr. Robert Barnes (1495-1540) a német reformátorral együtt Krisztus valóságos jelenlétét hirdeti az oltáriszentségben, szemben a szimbolikus jelenlétet valló, „más lelkű” helvét irányzattal. „Ne ártsd magad a Krisztus testének valóságos jelenlétéről szóló vitába, hogy ne távolodjunk el egymástól. Barnes haragudni fog rád.”³

Nem tudjuk, hogy Frith megkapta-e Tyndale levelét. Egy bizonyos: nem úgy cselekedett, amint Tyndale kérte. Teológiai viták pergőtüzében eddig is önmagát égető életének⁴ utolsó fél évét az úrvacsoráról való vita tölti ki. Nem is akárhogyan, hanem az Európa-szerte nagyra becsült humanistával, Morus Tamással

¹ Jelen tanulmány részben kibővített, részben lerövidített és tartalmilag átdolgozott változata a „John Frith (1503-1533) vitája és mártíromsága” című írásomnak. Fabiny Tibor, „John Frith (1503-1533) vitája és mártíromsága”, *Studia Litteraria* 3-4 (2012): 55-83.

² Fabiny Tibor, „Mártírium mint szó és tett William Tyndale életében és halálában”, in *Mártírium és emlékezet. Protestáns és katolikus narratívák a 15-19. században*, szerk. Fazakas Gergely Tamás – Imre Mihály – Szász Orsolya (Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2015), 15-29.

³ William Tyndale, *A Szentírásról vezetett ösvény. A Pathway Into the Holy Scripture (1531)*. (Budapest: Magyarországi Luther Szövetség, 2005), 55. A magyar fordítást javítottam. Eredetiben, u.o. 54: „Of the presence of Christ's body in the sacrament, meddle as little as you can, that there appear no division among us. Barnes will be hot against you.”

⁴ N. T. Wright, *The Work of John Frith* (Oxford: Sutton Courtenay Press, 1978); David C. Hard, *The Life and Writings of John Frith (1503-1533) The Development of His Concept of Religious Toleration in the Early English Reformation* (Lewiston – Queenston – Lampeter: The Edwin Mellen Press, 2008).

